

Berättelse över

Industriens Utredningsinstitutets verksamhet under år 1943.

I. Norrlandsutredningen.

a) Sammanträden m.m.

Norrlandsutredningens sjätte allmänna sammanträde hölls den 18 maj 1943 med diskussion av en preliminär avverkningsberäkning och virkesbalans för Norrland, vilken utförts av professor Th. Streyffert. Protokollet från sammanträdet har stencilerats och bundits samt utsänts till deltagarna i sammanträdet.

I anslutning till det allmänna sammanträdet hölls en konferens med den krets av industrimän, vilka som särskilt sakkunniga följa Norrlandsutredningen, varvid en redogörelse för utredningsarbetet lämnades och riktlinjerna för dess fortsatta bedrivande diskuterades.

Ett antal konferenser i specialfrågor ha hållits, vilka bl.a. berört frågan om byte av skogsmark i arronderingssyfte och yrkesutbildningsproblemen på det skogliga området.

Arbetsutskottet för Norrlandsutredningen har under hösten företagit två studieresor i Norrland. Vid en av dessa besöktes Örträsk socken i Västerbottens län för att utröna socknens lämplighet som studieobjekt för en planerad intensivundersökning av arbetsliv och försörjning i en norrlandsbygd med blandat jord- och skogsbruk. Dessutom ha vissa skogsindustriföretag besökts, varvid framför allt problemen i samband med råvaruförrådets inknappning samt förutsättningarna för byte av skogsmark mellan olika belag diskuterats.

b) Utredningsarbetet.

1. Skogsarbetets rationalisering. Institutet publicerade under början av året "Studier i Skogsbrukets arbetslära", en vetenskaplig undersökning rörande rationalisering av avverkningsmetoderna, närmast avseende redskapen, vilken utförts av Värmlands Skogsarbetsstudier.

Institutets norrlandsutredning har gjort en hänvändelse till Skogsindustriernas samarbetsutskott med förslag att tillsätta en särskild kommitté för att undersöka möjligheterna att åstadkomma en mera enhetlig organisation av forskningsarbetet rörande skogsarbetets teknik. Till hänvändelsen fogades en p.m. med utförlig motivering till initiativet samt med vissa synpunkter beträffande riktlinjerna för dess lösning.

2. Levnadskostnaderna i Norrland. Institutet har verkställt och publicerat en analys av levnadskostnaderna i Norrland, vilken avser dels

att klarlägga levnadskostnadernas höjd på olika orter och dels att klargöra vilken roll olika faktorer spela för levnadskostnadernas relativt höga nivå.

3. Transportförhållandena i Norrland. Affärsekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm har anlitats för en undersökning beträffande transportkostnadernas andel i vissa företags kostnader i olika delar av Norrland, jämfört med södra Sverige. Utredningen är i det närmaste avslutad och skall publiceras i början av år 1944.

En specialundersökning av den norrländska exportindustriens transportproblem har påbörjats. Den avser främst att klarlägga betydelsen ur ekonomisk och social synpunkt av kontinuerlig leverans under hela året över isfria hamnar.

4. Säsongutjämning inom skogsbruket. En utredning har igångsatts om möjligheterna att förlänga arbetssäsongen i det norrländska skogsbruket med därav följande större kontinuitet i anställningen.

5. Investeringsfonder för skogsvårdsåtgärder. På initiativ av Norrlandsutredningen har Näringslivets Skattedelegation i en skrivelse till finansministern framfört önskemålet att möjlighet måtte beredas företagen att genom skattefria avsättningar reservera medel för mera omfattande skogsvårdsåtgärder under lågkonjunkturer.

II. Utredningen rörande bostäderna å industriorterna.

En konferens med den rådgivande kommitté, som följer bostadsutredningen, har hållits den 15 april, varvid diskuterades utformningen av det betänkande, vari utredningen är avsedd att utmynna.

Undersökningar ha utförts och bearbetats beträffande bostadsvanorna hos arbetarefamiljer i ett industrisamhälle i Norrland, en medelstor stad i södra Sverige och en förort till Stockholm. En reviderad upplaga av "Nyare statliga åtgärder till stöd för bostadsproduktionen" har utarbetats, i vilken även ingår bestämmelserna rörande statsbidrag och lån till bostäder för barnrika familjer samt pensionärshem. Specialutredningar av särskilda experter ha inlämnats och bearbetats inom institutet.

På initiativ av Bostadsutredningen har Sveriges Industriförbund ingivit en skrivelse till finansministern med förslag till ändringar i skattelagstiftningen i syfte att främja bostadsbyggande vid industrianläggningar. Förslaget går främst ut på att företagen skola få möjlighet bilda särskilda konjunkturinvesteringsfonder för bostadsbygge.

Utredningsarbetet har fördröjts genom att utredningsmannen under större delen av sommaren och hösten på grund av militärinkallelser varit förhindrad ägna sig åt utredningen, men utredningen beräknas kunna avslutas under våren 1944.

III. Utredningen rörande den svenska textilbranschen.

Ett sammanträde med representanterna för bomullsbranschen i textilutredningens rådgivande kommitté har hållits den 18 maj. Därvid föredrogs och diskuterades ett första avsnitt, berörande produktionsstruktur, kapacitet och kapacitetsutnyttjande inom bomullsbranschen.

I enlighet med den uppgjorda planen för utredningen har utarbetats dels en p.m. över distributionen av textilvaror, dels en p.m. över sambandet mellan textilvarukonsumtion, prisnivå för textilvaror och inkomster. Sistnämnda p.m., som berör utvecklingen 1931-43, innehåller även en prognos över textilvarukonsumtionen efter 1943, vilken funnit användning inom efterkrigsutredningen. Vidare ha uppgifter inhämtats och delvis bearbetats för en analys av produktionen av bomullsgarn m.m. Därjämte har ett omfattande primärmaterial insamlats och bearbetats beträffande ylleindustrien.

Under verksamhetsåret har utredningsmannen varit inkallad i militärtjänst under tre månader.

IV. Utredningarna rörande industriens efterkrigsproblem.

Vid sammanträde med institutets styrelse den 11 februari beslöts upptaga utredningar rörande industriens övergång från krigs- till fredsförhållanden. Då s edermåra förfrågan gjordes huruvida institutet vore villigt lämna sin medverkan vid de utredningar beträffande ekonomiska efterkrigsproblem, till vilka finansdepartementet tagit initiativet, förklarade sig institutet berett härtill. Institutets styrelse utsåg därefter direktör Gustaf Söderlund att som ordförande leda dess överläggningar beträffande de berörda efterkrigsproblemen.

Innan de planerade utredningarna igångsattes, ansågs det önskvärt att få till stånd en överläggning rörande dessa frågor inom en vidare krets av industrimän. En konferens hölls därför i Saltsjöbaden den 20 maj, varvid professor Erik Lindahl höll ett föredrag om penning- och finanspolitiken efter kriget och handelsrådet Torsten Vinell om den svenska exportens efterkrigsproblem. Därpå följde diskussion med professor A. Montgomery som inledare. Protokollet från konferensen har stencilerats och bundits samt utsänts till deltagarna.

Utredningsarbetet har planlagts och sammanhållits inom institutet. Specialutredningarna för olika branscher ha anförtrotts industriens branschorganisationer. Specialutredningar berörande industrien i dess helhet ha skett inom institutet eller i vissa fall på finansministeriets direktiv i samarbete med olika statliga institutioner. Materialinsamlingen har väsentligen skett genom enquêter till industriföretagen. Institutet har direkt

medverkat i tre sådana rundfrågor, nämligen:

- 1) Kommerskollegii rörande industriens investeringar och investeringsplaner.
- 2) Arbetsmarknadskommissionens rörande förändringar i industriens sysselsättning under kriget.
- 3) Sveriges Allmänna Exportförenings, Sveriges Mekaniska Verkstädernas Förbunds och Sveriges Järn- och Metallmanufakturförenings rörande verkstadsindustriens kapacitet och sysselsättning efter kriget.

De olika delutredningarna hade i stort sett avslutats vid årsskiftet. De ha sedan sammanställts till en rapport, som mot bakgrunden av utvecklingen före och under kriget söker bedöma det samolika sysselsättningsläget inom industrien de två åren närmast efter krigets slut. Rapporten överlämnades till finansministern den 28 januari 1944.

V. En bearbetning av boksluten för 235 svenska industriföretag har utförts i avsikt att belysa företagens vinster och utdelningar under 1942. Bearbetningen har offentliggjorts i form av en stencilerad p.m. kallad Industriföretagens nettovinster och utdelningar åren 1937-1942.

VI. En utredning rörande industriföretagens investeringar har utförts, vilken publicerats i Meddelanden från konjunkturinstitutet, serie B2, under rubriken Den industriella investeringsverksamhetens utveckling.

VII. Utredning om industriens framtida tillgång på arbetskraft.

På grund av den aktuella befolkningsutvecklingen måste man som bekant räkna med svårigheter för industrien att i framtiden täcka sitt behov av arbetskraft. Inom institutet har en befolkningsstatistisk undersökning igångsatts för att fastställa, hur stort rekryteringsbehovet samt tillgången på arbetskraft kan komma att bli under de närmaste tjugo åren.

VIII. En undersökning rörande den lägre laboratoriepersonalens utbildning, i avsikt att utröna intresset för inrättande av särskilda kurser för laboratoriepersonal, har utförts. Resultatet kan anses utgöra en bekräftelse på att behov av bättre ordnade utbildningsförhållanden föreligger. Undersökningen har överlämnats till Sveriges Industriförbund, som gjort en framställning till Kungl. Maj:t, att frågan måtte beaktas av 1940 års skolutredning. Undersökningsresultatet har även i form av ett stencilerat meddelande utsänts till intresserade industrier.

IX. Institutet utgav under våren en årsbok, "Industriproblem 1943", avsedd att ersätta en årsberättelse i traditionell stil. Boken behandlar i ett antal uppsatser olika problem, som uppmärksammats av institutet.

X. Institutet har även utgivit en översikt över hemproduktionen och småföretagsamheten i Sverige, benämnd "Småindustri och hantverk i Sverige", vilken författats av sekreterare Axel Iveroth. Syftet med skriften är att skapa bättre förståelse för denna betydelsefulla del av näringslivet samt att söka stimulera till ett fördjupat studium av dess problem.

XI. Docent Svennilsons föredrag vid Arosmässan den 6 november har i omarbetat skick publicerats av institutet under benämningen Några svenska sysselsättningsproblem och utsänts till ett stort antal industrimän.

XII. Uppdrag.

Docent Svennilson har biträtt direktör Gustaf Söderlund vid utredning angående reglering och kontroll av byggnadsverksamheten. Docent Svennilson är därjämte medlem av 1942 års jordbrukskommitté samt sakkunnig i Statens Industrikommission. - Sekreterare Iveroth har utsetts till sekreterare i den samarbetskommitté mellan industri och jordbruk, som upprättats av Sveriges Industrieförbund och Sveriges Lantbruksförbund.

XIII. Institutets medarbetare ha dessutom anlåtats för utredningar och andra uppgifter i samband med organisationernas löpande verksamhet.

XIV. Följande föredrag ha under året hållits av institutets tjänstemän:

Docent I. Svennilson:

Två föredrag om den svenska industriens utvecklingsproblem och den ekonomiska stabiliseringspolitiken i Sverige.

Ekonomisk forskning.

Industriens ställning i det svenska folkhushållet.

Svenska industriella framtidsproblem.

Samma föredrag.

I Helsingfors i februari på inbjudan av Kansantaloudellinen Yhdistys (Finlands Nationalekonomiska Förening).

I radioserien Svensk industri på frammarsch, 8 februari.

Krigshögskolan, 8 mars.

Svenska pappers- o. celluloaingenjör-föreningens årsmöte, 11 mars.

Kurs i Västerås anordnad av Industriens Upplysningstjänst och T.B.V:s lokalkommitté, 12 mars.

Industriella utvecklingslinjer.	Föreläsningkurs i Stockholm anordnad av Industriens Uplysningstjänst, Stockholms ABF-avdelning och Stockholms lokalkommitté av TBV, 1 april.
Framtidsperspektiv för industrin.	Svenska Trä- och Pappersindustriarbetarekartellens årsmöte i Gävle, 30 april.
Två föredrag om svenska industriproblem.	Nordisk bank- och handelskursus på Hindsgavl i Danmark 31/5-5/6.
Nordiskt samarbete på det industriella området.	Nordiskt ungdomsting i Vadstena, 7 augusti.
Industriens efterkrigsproblem.	Arbetarnas Bildningsförbund i Hofors, 21 oktober.
Kan full sysselsättning förverkligas efter kriget?	Arosmässan i Västerås, 6 november.
Förutsättningarna för efterkrigstidens ekonomiska utveckling.	Svenska Vattenkraftföreningen i Stockholm, 25 november.
Den svenska sysselsättningens problem. Några synpunkter på den ekonomiska politiken efter kriget.	Tekniska Samfundet i Göteborg, avd. för industriell ekonomi och organisation, med Svenska Ekonomiföreningens västra krets inbjuden, 10 december.

Docent Svennilson har även under hösten hållit en serie föreläsningar vid Handelshögskolan i Stockholm över ämnet: Arbetsuppgifter inom svensk industri efter kriget.

Sekreterare A. Iveroth:

Industrin i svenskt näringsliv.	Fackligt Forum i Stockholm, 19 mars.
Norrlands försörjningsfrågor.	Geografiska föreningen och Norrlands nation i Uppsala, 12 april.
Hemproduktion och småföretagsamhet.	Institutet för Folklivsforskning, Stockholm, 21 april.
Industrin i svenskt näringsliv.	Nyköpings handelsklubb, 7 maj.
Industri och folkförsörjning.	Fackskolan för huslig ekonomi, Uppsala, 16 juni.
Småföretagens framtid.	Statens Hantverksinstitut, Stockholm, 28 oktober.
Småföretagen och statlig understödsverksamhet.	Socialdepartementets konferens med landets "företagareföreningar", Stockholm, 29 oktober.
Hantverk och småindustri i Sverige.	Tekniska föreningen i Karlskrona, 4 november.
Industriens efterkrigsproblem.	Studiekurs för tjänstemän och arbetsledare i Linköping, 17 november.
Industrin och Norrlands försörjningsproblem.	Konservativa Studentföreningen i Lund, 23 november.

Fil. lic. E. Dahmén:

Svenska industrien under kriget och några av dess framtidsproblem.	Nationalekonomiska studentklubben i Lund, 2 mars.
Industrien under kriget och efterkrigsproblemen.	Svenska Choklad- och Konfektyrfabrikantförningens årsmöte i Stockholm, 25 maj.
Industriens fredsproblem.	Svenska Industritjänstemannaförbundets och Sveriges Arbetsledareförbunds kurs i Lunnsvad, 9 augusti.
Aktuella ekonomiska frågor.	2 föreläsningar vid Arbetsledareinstitutet i Stockholm.
Industriens fredsberedskap.	Stockholmshögerns medborgarkurs, 3 november.
Svenska ekonomiska framtidsproblem.	Stångebroklubben i Linköping, 7 december.

Länsarkitekt J. Curman:

Industriens bostadsfrågor.	Radioserien Svensk industri på frammarsch, 27 april.
Industriens bostadsutredning.	Svenska Slöjdföreningens kongress i Saltsjöbaden, 8 december.

Publikationer utgivna av Industriens Utredningsinstitut under år 1943.I. Tryckta:

1. Studier i skogsbrukets arbetslära. Undersökningar vid Värmlands Skogsarbetsstudier I, av Carin Boalt, Nils Lundgren, Gösta Luthman, Per O. Olsson, Gösta Wesslén och Yngve Zetterman. 267 s.
2. Industriproblem 1943, av Gösta Ahlberg, Jöran Curman, Erik Heinertz, Axel Iveroth, Folke Kristensson, Ingvar Ohlsson, Thorsten Streyffert, Ingvar Svennilsson och Erland Waldenström. 124 s.
3. Småindustri och hantverk i Sverige, av Axel Iveroth. 233 s.
4. Levnadskostnaderna i Norrland. Med förord av Ivar Högbom. 42 s. + karta.

II. Stencilerade:

1. Undersökning rörande den lägre laboratoriepersonalens utbildningsförhållanden, 18 s.
2. Engelska synpunkter på näringspolitiken efter kriget, 30 s.
3. Ekonomiska efterkrigsproblem. Diskussion i Saltsjöbaden den 20 maj 1943, 65 s.
4. Industrieföretagens nettovinster och utdelningar åren 1937-1942, 9 s.
5. Nyare statliga åtgärder till stöd för bostadsproduktionen. Andra omarbetade upplagan, 12 s.